

Houses and children

Хæдзæрттæ æмæ сывæллæттæ

Дома и дети

Nyusya, Nadifa, Taysa

Нюся, Надифа, Тайса

1.1 – **Надифæ** , **афтæ фенхъæлынц** , **мæ та сæм дзæбæх**
Надифæ афтæ фе- нхъæл -ынц мæ =та =сæм дзæбæх
Nadifa so PV think PRS.3PL and =CONTR =3PL.ENCL.ALL good

чындзытæ куы , **рбахæцынц** , **уæд сæхицæй æвзæрдæр**
чындз -ытæ куы рба- хæц -ынц уæд сæ= хицæй æвзæр -дæр
bride PL if PV hold PRS.3PL then POSS.3PL= REFL.ABL bad COMPAR
вæййынц .
вæйй -ынц
happen PRS.3PL

(Nyusya) Nadifa, they think so, that when good brides come to them, they are sometimes worse than themselves.

1.2 **Фæлæ æз мæ чындзытæй иуæн дæр æвзæр никуы**
фæлæ æз мæ= чындз -ыт -æй иу -æн =дæр æвзæр никуы
but I POSS.1SG= bride PL ABL one DAT =PTCL bad never

фæдæн .
фæ- дæн
PV be.PRS.1SG

But I never treated any of my brides bad.

1.3 **Æ ... сæ йедтæмæ чи ахицæн и , мæнæ сæ**
æ сæ= йедтæмæ чи а- хицæн и мæнæ сæ=
POSS.3PL= besides who PV separate EXST there,that.is POSS.3PL=

лæгтæн .
лæг -т -æн
man PL DAT

Well, with those, when they separated, with the husbands, yes.

1.4 **Мæ уыдонæн дæр хæдзæрттæ радтон** .
мæ уыдон -æн =дæр хæдзæр -тт -æ рад -т -он
and DemDist.PL DAT =PTCL house PL NOM give.PFV TR PST.TR.1SG

I gave houses to them too.

2 – **Уыдонæн дæр Ислам се 'ппæтæн дæр**
уыдон -æн =дæр Ислам ' ппæт -æн =дæр
DemDist.PL DAT =PTCL Islam 3PL.ENCL.GEN all DAT =PTCL

хæдзæрттæ скодта .
хæдзæр -тт -æ с- код -т -а
house PL NOM PV do TR PST.TR.3SG

(Nadifa) And Islam (Nyusya's husband) too gave houses to all of them.

3.1 – **О , уæд ацы сывæллонæн нæ кодтон ?**
о уæд ацы сывæллон -æн нæ код -т -он
yes then DemProx child DAT NEG do TR PST.TR.1SG

Yes, back then didn't I do [good] to this child?

3.2 **Æз ма хæдзæрттæ иууылдæр лæвæрдтæн , иууылдæр**
 æз ма= хæдзæр -тт -æ иууылдæр лæвæрд -тæн иууылдæр
 I POSS.1SG= house PL NOM all give PST.INTR.1SG all
лæвæрдтæн , иууылдæр .
 лæвæрд -тæн иууылдæр
 give PST.INTR.1SG all

I gave him all of my houses, I granted everything to him, everything.

3.3 **Уый тыххæй æмæ Виталикы æххæстæй фылдæр уарзтон .**
 уый тыххæй æмæ Виталик -ы æххæстæй фылдæр уарзт -он
 DemDist.GEN for and Vitalik GEN absolutely more love PST.TR.1SG

Because I loved Vitalik more than everyone else.

4.1 – **Се , ппæтæй сабырдæр уыди , кæд ма**
 се= ппæт -æй сабыр -дæр уыд -и кæд ма=
 POSS.3PL= all ABL quiet COMPAR be PST.INTR.3SG if POSS.1SG=
уæнгтæ кæд нæ дзыж-дзыж кодтой , уæд маха .
 уæнг -т -æ кæд нæ дзыж-дзыж код -т -ой уæд маха
 limb PL NOM if NEG do TR PST.TR.3PL then I.don't.know

(Nadifa) He was the calmest, my legs are still trembling.

4.2 **Мады хуызæн уыди , мады хуызæн .**
 мад -ы хуызæн уыд -и мад -ы хуызæн
 mother GEN like be PST.INTR.3SG mother GEN like

He's like his mother, like the mother.

4.3 **Мæ уæнгтæ афтæ ныризынц .**
 мæ= уæнг -т -æ афтæ ны- риз -ынц
 POSS.1SG= limb PL NOM so PV tremble PRS.3PL

My limbs are still trembling.

4.4 **Æмæ зæгъын , уыцы чысылы схæсдзынæн , æз ын**
 æмæ зæгъ -ын уыцы чысыл -ы с- хæс -дзынæн æз =ын
 and say PRS.1SG that little GEN PV carry FUT.1SG I =3SG.ENCL.DAT
мæ хæдзæрттæ иууылдæр дæттын зæгъын , адон дæр
 мæ= хæдзæр -тт -æ иууылдæр дæтт -ын зæгъ -ын адон =дæр
 POSS.1SG= house PL NOM all give PRS.1SG say PRS.1SG these =PTCL
æмæ уыдон дæр .
 æмæ уыдон =дæр
 and DemDist.PL.NOM =PTCL

And I say, I will bring up this little one and I will educate him and I will support him financially, I will give him all of my houses, I say. And these ones too, and the others.

4.5 **Æмæ сæ обьявленийы лæвæрдта .**
 æмæ =сæ обьявлений -ы лæвæрд -т -а
 and =3PL.ENCL.GEN advertisement GEN give TR PST.TR.3SG

And I gave an advertisement.

4.6 **Кæд афтæ уæд первый этажы балхæнæм .**
 кæд афтæ уæд первый этаж -ы ба- лхæн -æм
 if so then first floor INESS PV buy PRS.1PL

Well if so, then we will buy on the first floor.

4.7 **Мæ лæппутæм дæр цалымæ бафидыдтам уæд ма ницы**
 мæ лæппу -т -æм =дæр цалымæ ба- фидыд -т -ам уæд ма ницы
 and boy PL ALL =PTCL until PV reconcile TR PST.TR.1PL then and nothing

загътон

загът -он

say PST.TR.1SG

To my boys, since we had not reconciled yet, I hadn't said anything yet.

4.8 **Æмæ зæгъын** , **Тимурик** , **первый этажы** , **зæгъын** ,
æмæ зæгъ -ын Тимурик первый этаж -ы зæгъ -ын
and say PRS.1SG Timurik first floor INESS say PRS.1SG

бафидыдам , **мæ балхæнæм** .
ба- фидыд -т -ам мæ ба- лхæн -æм
PV reconcile TR PST.TR.1PL and PV buy PRS.1PL

And I say to Timurik, we have reconciled and we will buy on the first floor.

4.9 **Æмæ дам** , **хорз мама** .
æмæ =дам хорз мама
and =CIT good mom

And he says: OK, mom.

4.10 **Папи дæр иу сывæллонимæ рацæудзæн первый этажы стæй**
Папи =дæр иу сывæллон -имæ ра- цæу -дзæн первый этаж -ы стæй
Papi =PTCL one child COMIT PV go FUT.3SG first floor INESS then

дам ма дзы исты скæнæн дæр уызæнис .
=дам =ма =дзы исты с- кæн -æн =дæр уы -дзæнис
=CIT =yet =3SG.ENCL.ABL something PV do INF2 =PTCL be FUT.3SG

Papi also came out with a child on the first floor, and then maybe we could do something out of this later.

4.11 **Славик дæр афтæ Валерик дæр афтæ , ничи уыди**
Славик =дæр афтæ Валерик =дæр афтæ ничи уыд -и
Slavik =PTCL so Valerik =PTCL so nobody be PST.INTR.3SG

против , афтæ дæр ничи загъта .
против афтæ =дæр ничи загът -а
so =PTCL nobody say PST.TR.3SG

Slavik too, Valerik too, no one was against, no one even said anything.

5 – **Исламы рæстæг дæр сæ уже уæд кодтой** ?
Ислам -ы рæстæг =дæр =сæ уже уæд код -т -ой
Islam GEN time =PTCL =3PL.ENCL.GEN already then do TR PST.TR.3PL

(Nadifa) At Islam's time you were making them? (the documents?)

6.1 – **О , Исламы рæстæг сæ кодтам , о** .
о Ислам -ы рæстæг =сæ код -т -ам о
yes Islam GEN time =3PL.ENCL.GEN do TR PST.TR.1PL yes

Yes, during Islam's time we did them, yes.

6.2 **О афтæмæй уже æз ардæм хъус нал дæрдтон** .
о афтæмæй уже æз ардæм хъус нал дæрд -т -он
yes so already I here ear no.longer hold,keep TR PST.TR.1SG

Yes, so I was even no longer going to come here at that time.

6.3 **Æмæ зæгъын мæ байардта рынчын дæр**
æмæ зæгъ -ын =мæ бай- ард -т -а рынчын =дæр
and say PRS.1SG =1SG.ENCL.GEN PV find TR PST.TR.3SG ill =PTCL

нæ уызтæн , афтæ больницæмæ мæ цæуын нæ
нæ уыд -тæн афтæ больницæ -мæ =мæ цæу -ын нæ
NEG be PST.INTR.1SG so hospital ALL =1SG.ENCL.GEN go INF NEG

хъуыди		операцимæ
хъуыд	-и	операци
be.necessary	PST.INTR.3SG	operation ALL

And I say, I have already recovered, at that time I was no longer ill, I didn't have to go to the hospital for an operation.

6.4 **Æмæ Рая афтæ зæггы** , **уæд дам ам дам пропискаæ**
 æмæ Рая афтæ зæгъ -ы уæд =дам ам =дам пропискаæ
 and Raya so say PRS.3SG then =CIT DemProx.IN =CIT

скæ	,	уæдæ	гъер	дам	дæ	уым	цæмæ
c- кæ		уæдæ	гъер	=дам	=дæ	уым	цæмæ
PV do.IMP.2SG		so	now	=CIT	=2SG.ENCL.GEN	DemDist.IN	what.ALL

хъæуы		пропискаæ ?
хъæу	-ы	пропискаæ

be.necessary PRS.3SG

And Raya tells me like this: you register here, and then why will you need a registration there.

6.5 **Æmæ уырдыгæй выписаться скодтон**
 æmæ уырдыгæй выписаться с- код -т -он
 and from there PV do TR PST.TR.1SG

And I checked out from there.

6.6 **Тимурик** дәр ам уыди , æз дәр æмæ
Тимурик =дәр ам уыд -и æз =дәр æмæ
Timurik =PTCL DemProx.IN be PST.INTR.3SG I =PTCL and

йын	афтæ	зæгъын	,	уæд	ма	мæм	æри
=йын	афтæ	зæгъ -ын		уæд	=ма	=мæм	æри
=3SG.ENCL.DAT	so	say PRS.1SG		then	=yet	=1SG.ENCL.ALL	give.me.IMP.2SG

уже	документтæ	адафта	домовой	купля-продажа
уже	документ -т -æ	а- дафт -а	домовой	купля-продажа
already	document PL NOM	PV carry PST.TR.3SG	house-register	

всё	лицевойтæ	иууылдæр	æмæ	мæ	зæгъын	
всё	лицевой -т -æ	иууылдæр	æмæ	=мæ	зæгъ -ын	
	PL NOM	all	and	=1SG.ENCL.GEN	say PRS.1SG	

Timurik was also here, and I tell him, give me this one, and she had already taken the documents, the house register, sell-purchase, everything, accounts, everything, and I say...

6.7	O	,	æmæ	mæ		зæгъын	,	ам		пропискаæ	кæнын
	o		æmæ	=mæ		зæгъ	-ын	ам		пропискаæ	кæн -ын
	yes		and	=1SG.ENCL.GEN		say	PRS.1SG	DemProx.IN			do PRS.1SG

æmæ	ma	мын	,	зæгъын	,	æmæ	мын	cæ
æmæ	=ma	=мын		зæгъ -ын		æmæ	=мын	=cæ
and	=yet	=1SG.ENCL.DAT		say PRS.1SG		and	=1SG.ENCL.DAT	=3PL.ENCL.GEN

нæ радта

нæ рад -Т -а

NEG give.PFV TR PST.TR.3SG

Yes, and I say, I am registering here, and to me, I say, she has not given them.

6.8 Уæд мын домоуправление мæн цыдыстæм , уже
 уæд =мын домоуправление мæн цыд -ыстæм уже
 then =1SG.ENCL.DAT house.management I.GEN go PST.INTR.1PL already

справка	тетæ	райста	æз	подшивкæ	йæ	... э ...	куыд
справкæ	-тет -æ	ра- йст -а	æз	подшивкæ	-йæ		куыд
reference	PL NOM	PV take PST.TR.3SG	I	filing	ABL		how

бафидын , **коммунальный** , **афтæ** **подшивкæйы** , **æмæ** **сæ**
ба- фид -ын коммунальный афтæ подшивкæ -йы æмæ =сæ
PV pay PRS.1SG so filing GEN and =3PL.ENCL.GEN
ахастон , **науæд** **мын** **справка** **нæ** **раттдзысты** .
а- хаст -он науæд =мын справкæ нæ ратт -дзысты
PV carry PST.TR.1SG otherwise =1SG.ENCL.DAT reference NEG give.PFV FUT.3PL
справкæтæ - probably associative plural

Then we went to my house management office, we had already taken the references etc, as I pay the communal payments by filing I have brought them, otherwise they would not have given me.

6.9 Æмæ райста **справкæтæ** , **æмæ** **зæгъын** **йæд** **куы**
æмæ ра- йст -а справкæ -т -æ æмæ зæгъ -ын йæд куы
and PV take PST.TR.3SG reference PL NOM and say PRS.1SG then if

райсин **домовой** **мæхимæ** , **а**
ра- йс -ин домовой мæ= химæ а
PV take OPT.1SG house-register POSS.1SG= REFL.ALL DemProx.NOM

йыл **йæхи** **ныццавта** , **æмæ**
=йыл йæ= хи ныц- цавт -а æмæ
=3SG.ENCL.SUPER POSS.3SG= REFL.GEN PV strike PST.TR.3SG and

йæ **сумкæйы** **æвæрдта** .
=йæ сумкæ -йы æвæрд -т -а
=3SG.ENCL.GEN bag INESS put TR PST.TR.3SG

And I took the references and I say, I will take the house register, and she grabbed the register and put it in her bag.

6.10 Афтæ мæнæн куы акодта , **уæд** **мæ** **зæрдæ**
афтæ мæнæн куы а- код -т -а уæд мæ зæрдæ
so I.DAT if PV do TR PST.TR.3SG then and heart

йæхи **къултыл** **ныххоста** .
йæ= хи къул -т -ыл ных- хост -а
POSS.3SG= REFL.GEN wall PL SUPER PV beat PST.TR.3SG

When she did it, my heart started beating against the wall.

7.1 Ай **мын** **мæ** **сывæллæты** **куы** **нæ**
ай =мын мæ= сывæллæ -т -ы куы нæ
DemProx.NOM =1SG.ENCL.DAT POSS.1SG= child PL GEN if NEG

уарзы , **ай** **Славикы** **дæр** **куы** **нæ** **уарзы** .
уарз -ы ай Славик -ы =дæр куы нæ уарз -ы
love PRS.3SG DemProx.NOM Slavik GEN =PTCL if NEG love PRS.3SG

This one doesn't love my children, she doesn't love Slavik.

7.2 Ислам рынчын , **æмæ** **зæгъын** , **æз** **уырдаем** **куы** **ацæуон** ,
Ислам рынчын æмæ зæгъ -ын æз уырдаем куы а- цæу -он
Islam ill and say PRS.1SG I there if PV go SBJV.1SG

уæд , **зæгъын** , **ай** **куыддæртæй** **кæндзæн** .
уæд зæгъ -ын ай куыддæртæй кæн -дзæн
then say PRS.1SG DemProx.NOM hardly do FUT.3SG

Oh, Islam is ill, and I say: if I go there, what will he do?

7.3 Ныридагæн мын **ай** **прописка** **чи** **нæ** **уадзы** ,
ныридагæн =мын ай прописка чи нæ уадз -ы
already =1SG.ENCL.DAT DemProx.NOM registration who NEG let.go PRS.3SG

æмæ мын мæ документтæ чи нæ дæтты ,
 æмæ =мын мæ= документ -т -æ чи нæ дæтт -ы
 and =1SG.ENCL.DAT POSS.1SG= document PL NOM who NEG give PRS.3SG
уый
 уый
 DemDist.NOM

During this time she does not allow me to register and does not give me documents.

7.4 **Æмæ дын мын афтæ æнæуи дæр дам ды мæн**
 æмæ =дын мæ= афтæ æнæуи =дæр =дам ды мæн
 and =2SG.ENCL.DAT =1SG.ENCL.DAT so ?? =PTCL =CIT you.SG I.GEN

нæ уарзыс , зæгъгæ дын афтæ , æмæ зæгъын ,
 нæ уарз -ыс зæгъ -гæ =дын афтæ æмæ зæгъ -ын
 NEG love PRS.2SG say CONV =2SG.ENCL.DAT so and say PRS.1SG
дæ куы нæ уарзин , уæд дын , зæгъын ,
 =дæ куы нæ уарз -ин уæд =дын зæгъ -ын
 =2SG.ENCL.GEN if NEG love OPT.1SG then =2SG.ENCL.DAT say PRS.1SG

мæ хæдзæрттæ иууылдæр дæттин , æмæ зæгъын ,
 мæ= хæдзæр -тт -æ иууылдæр дæтт -ин æмæ зæгъ -ын
 POSS.1SG= house PL NOM all give OPT.1SG and say PRS.1SG

Руфина , цæмæн афтæ зæгъыс ?
 Руфина цæмæн афтæ зæгъ -ыс
 Rufina why so say PRS.2SG

And she tells me: you don't love me, and I say, if I didn't love you, I would not have given you houses and everything; and I say, Rufina, why do you say so?

7.5 **Æмæ спор кæнгæ цæуæм** .
 æмæ спор кæн -гæ цæу -æм
 and quarrel do CONV go PRS.1PL

And we went quarreling.

7.6 **Виталикæн дæр æз балхæдтон хæдон , хæлаф , æмæ**
 Виталик -æн =дæр æз ба- лхæд -т -он хæдон хæлаф æмæ
 Vitalik DAT =PTCL I PV buy TR PST.TR.1SG shirt trousers and

зæгъын , Виталик бæгънæг кæд уыди ?
 зæгъ -ын Виталик бæгънæг кæд уыд -и
 say PRS.1SG Vitalik naked when be PST.INTR.3SG

And I bought a shirt for Vitalik, trousers, and I say: had Vitalik ever gone naked?

7.7 – **Кæд ын алхæдтай , уæддæр цы диссаг**
 кæд =ын а- лхæд -т -ай уæддæр цы диссаг
 if =3SG.ENCL.DAT PV buy TR PST.TR.2SG still what miracle

у , уой цæстмæ цæмæн дарыс ?
 у уой цæст -мæ цæмæн дар -ыс
 be.PRS.3SG DemDist.GEN eye ALL why hold,keep PRS.2SG

(Rufina says) Even if you had bought him, what is this wonder, why do you care for him?

7.8 – **Виталикæн кожанкæ , нæ йæ зоньыс , ис** ,
 Виталик -æн кожанкæ нæ =йæ зон -ыс ис
 Vitalik DAT leather.coat NEG =3SG.ENCL.GEN know PRS.2SG EXST

куы Виталик æнæ дарыстæй цыдис , алцыдæр
 куы Виталик æнæ= дарыс -т -æй цыд -ис алцыдæр
 if Vitalik without= clothes PL ABL go PST.INTR.3SG everything

ын **уыди**
 =ын уыд -и
 =3SG.ENCL.DAT be PST.INTR.3SG

Vitalik has a leather coat, don't you know it, when did Vitalik ever go without clothes, he always had everything.

7.9 **Гъемæ уæд мын афтæ бакодта , нæхи**
 гъемæ уæд =мын афтæ ба- код -т -а нæ= хи
 so then =1SG.ENCL.DAT so PV do TR PST.TR.3SG POSS.1PL= REFL.GEN

цурмæ куы схæццæ стæм , уæд вобщем афтæ
 цур -мæ куы с- хæццæ стæм уæд вобщем афтæ
 near ALL if PV mixed be.1PL then so

And then she told me, when we reached the house, like this.

7.10 " **Славикæн зæгъ – йæ къух афтæ фæкодта**
 Славик -æн зæгъ -*0 йæ= къух афтæ фæ- код -т -а
 Slavik DAT say IMP.2SG POSS.3SG= hand so PV do TR PST.TR.3SG

– **кæнæ йæ ну усмæ ацæуæд , кæнæ иннæ усмæ**
 кæнæ йæ= иу ус -мæ а- цæу -æд кæнæ иннæ ус -мæ
 or POSS.3SG= one woman ALL PV go IMP.3SG or other woman ALL

ацæуæд , кæнæ Мæздæджы йæ хæдзæр ауæй кæнæд
 а- цæу -æд кæнæ Мæздæдж -ы йæ= хæдзæр а- уæй кæн -æд
 PV go IMP.3SG or Mosdok INESS POSS.3SG= house PV sale do IMP.3SG

, **æмæ обций кæрты балхæнæд , обций дворы ..."**
 æмæ обций кæрт -ы ба- лхæн -æд обций двор -ы
 and common yard INESS PV buy IMP.3SG common yard INESS

Tell Slavik - and she did like this with her hand - he can go to one wife, or to another, or he can sell a house in Mozdok and buy in the common yard.

8 **Афтæмæй мын мæ зæрдæ ныссаеххæт ласта ,**
 афтæмæй =мын мæ= зæрдæ ныс- сæххæт ласт -а
 so =1SG.ENCL.DAT POSS.1SG= heart PV pouring.out carry PST.TR.3SG

мæнæ мыл , зæгъын , куыд хъæртæ кæны ,
 мæнæ =мыл зæгъ -ын куыд хъæр -т -æ кæн -ы
 there,that.is =1SG.ENCL.SUPER say PRS.1SG how shout PL NOM do PRS.3SG

хъæрæй , хъæрæй , цыма исты басячкæ уыдтæн , афтæ
 хъæр -æй хъæр -æй цыма исты басячкæ уыд -тæн афтæ
 shout ABL shout ABL as.if something tramp be PST.INTR.1SG so

Then my heart stopped, and I tell myself, she shouted at me as if I was some kind of tramp.

9.1 **Ныр æз хæдзармæ ссыдтæн , уый хæдзармæ дæр**
 ныр æз хæдзар -мæ ссыд -тæн уый хæдзар -мæ =дæр
 now I house ALL climb.up PST.INTR.1SG DemDist.NOM house ALL =PTCL

нал ссыди , уже нæ хæдзæртæ дæр уæй
 нал ссыд -и уже нæ= хæдзæр -тт -æ =дæр уæй
 no.longer climb.up PST.INTR.3SG already POSS.1PL= house PL NOM =PTCL sale

акодтам , трæх æмæ нын хъуамæ задаток
 а- код -т -ам трæх æмæ =нын хъуамæ задаток
 PV do TR PST.TR.1PL and =1PL.ENCL.DAT must advance

схастаиккой , хъуамæ нын
 с- хаст -аиккой хъуамæ =нын
 PV carry CNTRF.3PL must =1PL.ENCL.DAT

I came to that house, she didn't come there, the house was already sold, a three-room flat, they should have already brought us the advance.

9.2 Цы уырдаэм схастваиккой , куыд æдылы уыдтæн ,
 цы уырдаэм с- хаст -аиккой куыд æдылы уыд -тæн
 what there PV carry CNTRF.3PL how fool be PST.INTR.1SG

уымæ кæс , задаток , зæгъын , чындзмæ
 уы -мæ кæс -*0 задаток зæгъ -ын чындз -мæ
 DemDist ALL look IMP.2SG advance say PRS.1SG bride ALL

схæссут

с- хæсс -ут

PV carry IMP.2PL

What they should have brought there, and look what an idiot I was - I tell them, give the advance to the bride (son's wife).

10.1 Гъемæ дын уæд Ислам уыцы хуызæн фæци , мæнæ
 гъемæ =дын уæд Ислам уыцы хуызæн фæци мæнæ
 so =2SG.ENCL.DAT then Islam that like PV+be.PRS.3SG there,that.is

къанауы дон куыд уа , мæгуыр афтæ фæци ,
 къанау -ы дон куыд уа мæгуыр афтæ фæци
 ditch GEN water how be.SBJV.3SG poor so PV+be.PRS.3SG

мæстæй уыди , цы .
 мæст -æй уыд -и цы
 distress/anger ABL be PST.INTR.3SG what

Then Islam's face started looking like water in a ditch, the poor man, because of distress.

10.2 Æмæ-ну Славик куы фæлæбурдта , мæ та-ну цы
 æмæ =иу Славик куы фæ- лæбурд -т -а мæ =та =иу цы
 and =ITER Slavik if PV attack TR PST.TR.3SG and =CONTR =ITER what

йæ къухтæ куы атыста , æмæ æхсгæ ваннæмæ
 йæ= къух -т -æ куы а- тьыст -а æмæ æхс -гæ ваннæ -мæ
 POSS.3SG= hand PL NOM if PV poke PST.TR.3SG and shoot CONV bath ALL

, æмæ та фæстæмæ афтæ йæ фехсадта .
 æмæ =та фæстæмæ афтæ =йæ фе- хсад -т -а
 and =CONTR back so =3SG.ENCL.GEN PV wash TR PST.TR.3SG

Slavik started worrying, started to wash him, to the bathroom and back.

10.3 Æмæ дын афтæ ахъуыды кодтон , нал
 æмæ =дын афтæ а- хъуыды код -т -он нал
 and =2SG.ENCL.DAT so PV thought do TR PST.TR.1SG no.longer

бафынæй дæн æхсæв бонмæ , ныр мæм зæгъын ,
 ба- фынæй дæн æхсæв бон -мæ ныр =мæм зæгъ -ын
 PV sleeping be.PRS.1SG night day ALL now =1SG.ENCL.ALL say PRS.1SG

Славик куы кæсы , ай ам куы нæй ,
 Славик куы кæс -ы ай ам куы нæй
 Slavik if look PRS.3SG DemProx.NOM DemProx.IN if EXST.NEG

ай мын просто камандæ куы кæны , ай
 ай =мын просто камандæ куы кæн -ы ай
 DemProx.NOM =1SG.ENCL.DAT command if do PRS.3SG DemProx.NOM

мын пропискæ куы нæ уадзы .
 =мын пропискæ куы нæ уадз -ы
 =1SG.ENCL.DAT if NEG let.go PRS.3SG

And I was thinking, I no longer sleep, day and night, and now I am telling myself: Slavik is looking and he is not here, and this one (Rufina) is just ordering me around. She doesn't even allow me to register.

10.4 Уæд æз куыд уыдзынæн , уым мын Ислам исты ,
 уæд æз куыд уы -дзынæн уым =мын Ислам исты
 then I how be FUT.1SG DemDist.IN =1SG.ENCL.DAT Islam something
 куы кæна , уæд бын та мын куы базайа
 куы кæн -а уæд бын =та =мын куы ба- ззай -а
 if do SBJV.3SG then bottom =CONTR =1SG.ENCL.DAT if PV stay SBJV.3SG
 , уæд мын ма лæппутæ афтæ нæ зæгъдзысты ,
 уæд =мын ма= лæппу -т -æ афтæ нæ зæгъ -дзысты
 then =1SG.ENCL.DAT POSS.1SG= boy PL NOM so NEG say FUT.3PL
 уыдон дæ баныгæнæнт , зæгъгæ , Хаматæ
 уыдон =дæ ба- ныгæн -æнт зæгъ -гæ Хама -т -æ
 DemDist.PL.NOM =2SG.ENCL.GEN PV bury IMP.3PL say CONV Khama PL NOM

And if Islam dies and my sons tell me, let the Khamaevs bury him.

11 Æмæ уæд райсомæй аст сахаты куыддæр си , афтæ
 æмæ уæд райсом -æй аст сахат -ы куыддæр с- и афтæ
 and then morning ABL eight hour GEN as.soon.as PV EXST so
 сæм бадзырдтон , кувгæ дæр
 =сæм ба- дзырд -т -он кув -гæ =дæр
 =3PL.ENCL.ALL PV talk TR PST.TR.1SG pray CONV =PTCL
 фæкодтон , Хуыцау , Хуыцау ис , ис , Хуыцауæй дæр
 фæ- код -т -он Хуыцау Хуыцау ис ис Хуыцау -æй =дæр
 PV do TR PST.TR.1SG god god EXST EXST god ABL =PTCL
 фæкуырдтон , раст фæндагыл ма ма
 фæ- куырд -т -он раст фæндаг -ыл =ма =мæ
 PV ask TR PST.TR.1SG straight way SUPER =yet =1SG.ENCL.GEN
 зæгъын , сараз , цы кæнон , цы кæнон ,
 зæгъ -ын с- араз -*0 цы кæн -он цы кæн -он
 say PRS.1SG PV make IMP.2SG what do SBJV.1SG what do SBJV.1SG
 уый нал æмбарын
 уый нал æмбар -ын
 DemDist.NOM no.longer know PRS.1SG

And in the morning as soon as at 8 a. m. I called them, first I prayed, God exists, He exists, and I asked Him, so that He would show me the right path, since I no longer knew what I must do.

12.1 Гъемæ гъе уæд æм бадзырдтон , æмæ зæгъын
 гъемæ гъе уæд =æм ба- дзырд -т -он æмæ зæгъ -ын
 so well then =3SG.ENCL.ALL PV talk TR PST.TR.1SG and say PRS.1SG
 , задаток ысхастой ?
 задаток ыс- хаст -ой
 advance PV carry PST.TR.3PL

Well and, well, then I called her, and I say: have they brought the advance?

12.2 – Æмæ дам æй схæссынц .
 æмæ =дам =æй с- хæсс -ынц
 and =CIT =3SG.ENCL.GEN PV carry PRS.3PL

And [she says] they are coming with it.

12.3 Мауал æй зæгъын , райсут .
 мауал =æй зæгъ -ын ра- йс -ут
 no.more =3SG.ENCL.GEN say PRS.1SG PV take IMP.2PL

I no longer say this "take it".

12.4 **Æз зæгъын** , **хæдзар дæр нал уæй кæнын** , **хæдзар**
 æз зæгъ -ын хæдзар =дæр нал уæй кæн -ын хæдзар
 I say PRS.1SG house =PTCL no.longer sale do PRS.1SG house

дæр нал алхæнын , **всё** .

=дæр нал а- лхæн -ын всё

=PTCL no.longer PV buy PRS.1SG

I tell her: I am no longer selling the house, nor buying, it's over.

12.5 **Мæ иу лæппу** , **зæгъын** , **уым амард** ,
 мæ= иу лæппу зæгъ -ын уым а- мард -*0
 POSS.1SG= one boy say PRS.1SG DemDist.IN PV die PST.INTR.3SG

ныр та , **зæгъын** , **Ислам дæр уырдаем ласæн нал** , **всё**

ныр =та зæгъ -ын Ислам =дæр уырдаем лас -æн нал всё

now =CONTR say PRS.1SG Islam =PTCL there carry INF2 no.longer

One of my sons has already died there, and I mustn't bring Islam there, that's it.

12.6 **Адон куы ныхъхæр ласиккой** , **худинаг дæм нæ**
 адон куы ныхъ- хæр лас -иккой худинаг =дæм нæ
 these if PV shout carry OPT.3PL shame =2SG.ENCL.ALL NEG

кæсы , **æз æй райсдзынæн** , **æхца** , **йæ æмбис**

кæс -ы æз =æй ра- йс -дзынæн æхца йæ= æмбис

look PRS.3SG I =3SG.ENCL.GEN PV take FUT.1SG money POSS.3SG= half

мæн , **йæ æмбис дæу** , **æмæ зæгъын** , **сæ**

мæн йæ= æмбис дæу æмæ зæгъ -ын =сæ

I.GEN POSS.3SG= half you.SG.GEN and say PRS.1SG =3PL.ENCL.GEN

куыд райсай , **афтæ сæ фæстæмæ дæр раттдзынæ**

куыд ра- йс -ай афтæ =сæ фæстæмæ =дæр ратт -дзынæ

how PV take SBJV.2SG so =3PL.ENCL.GEN back =PTCL give.PFV FUT.2SG

And they shouted at me so much, she says, I will take the money anyway, half for me and half for you, and I say, as you will take it, in the same way you will return it.

13.1 **Гъе стæй мæм уæд дыккаг бон æртахтысты**
 гъе стæй =мæм уæд дыккаг бон æр- тахт -ысты
 well then =1SG.ENCL.ALL then second day PV fly PST.INTR.3PL

хылкæнгæ мады хо æмæ чындз , **æмæ загътой** , **ды**

хыл кæн -гæ мад -ы хо æмæ чындз æмæ загът -ой ды

quarrel do CONV mother GEN sister and bride and say PST.TR.3PL you.SG

сывæллонæн хай цæмæн нæ кæныс ?

сывæллон -æн хай цæмæн нæ кæн -ыс

child DAT part why NEG do PRS.2SG

On the second day the bride (son's wife) comes to me with her aunt and they says: Why aren't you giving a part to the child?

13.2 **Кæнын ын** , **фæлæ æз мæ хæдзар нал уæй**
 кæн -ын =ын фæлæ æз мæ= хæдзар нал уæй
 do PRS.1SG =3SG.ENCL.DAT but I POSS.1SG= house no.longer sale

кæнын .

кæн -ын

do PRS.1SG

I'm giving him a part, I say, but I'm no longer going to sell the house.

13.3 Ацы рынчын лæджы æз кæдæм акæндзынæн , иу комнатмæ ,
 ацы рынчын лæдж -ы æз кæдæм а- кæн -дзынæн иу комнат -мæ
 DemProx ill man GEN I where PV do FUT.1SG one room ALL
 зæгъын ?

зæгъ -ын

say PRS.1SG

Where will I put the sick man - to the one-room flat?

14 – Уым однокомнатный истат ?
 уым однокомнатный ист -ат
 DemDist.IN take PST.TR.2PL

(Nadifa) You've bought a one-room there?

15.1 – О , одна дам , одна та дам скæнут , ныр раз
 о одна =дам одна =та =дам с- кæн -ут ныр раз
 yes =CIT =CONTR =CIT PV do IMP.2PL now

трехыл отказать скодтай , гъе уæд сывæллонæн хай
 трех -ыл отказать с- код -т -ай гъе уæд сывæллон -æн хай
 three SUPER refuse PV do TR PST.TR.2SG well then child DAT part
 скæнут .

с- кæн -ут

PV do IMP.2PL

(Nyusya) Yes, one room, one, she says, we will do, since you have refused the three-room flat, let's give a part to the child.

15.2 Æмæ зæгъын хорз , натариусмæ дам цæуут .
 æмæ зæгъ -ын хорз натариус -мæ =дам цæу -ут
 and say PRS.1SG good notary ALL =CIT go IMP.2PL

And I tell (her) all right, go to the notary.

15.3 Гъемæ Исламæн дыууæ уырдыгæй йæ цæнкуыл
 гъемæ Ислам -æн дыууæ уырдыгæй =йæ цæнкуыл
 so Islam DAT two from.there =3SG.ENCL.GEN cripple

ныххæцыдыстæм , уыцы мæгуыр лæгæн , æмæ йæ
 ных- хæцыд -ыстæм уыцы мæгуыр лæг -æн æмæ =йæ
 PV hold PST.INTR.1PL that poor man DAT and =3SG.ENCL.GEN

нотариусмæ бакодтам , трассæмæ та йæ
 нотариус -мæ ба- код -т -ам трассæ -мæ =та =йæ
 notary ALL PV do TR PST.TR.1PL highway ALL =CONTR =3SG.ENCL.GEN

кæнгæ ракодтам , уæд æм такси вызвать
 кæн -гæ ра- код -т -ам уæд =æм такси вызвать
 do CONV PV do TR PST.TR.1PL then =3SG.ENCL.ALL cab to.call.up

ыскæн подъезды размæ .
 ыс- кæн -*0 подъезд -ы раз -мæ
 PV do IMP.2SG entrance GEN front ALL

We took Islam, this poor man, to the notary supporting him under the arms, up to the highway, how didn't we think of calling a taxi to the entrance?

16.1 Гъемæ нотариусмæ бацыдыстæм , æмæ йын
 гъемæ нотариус -мæ ба- цыд -ыстæм æмæ =йын
 so notary ALL PV go PST.INTR.1PL and =3SG.ENCL.DAT

загътон , мæнæн зæгъын æй куыд кæнут ,
 загът -он мæнæн зæгъ -ын =æй куыд кæн -ут
 say PST.TR.1SG I.DAT say PRS.1SG =3SG.ENCL.GEN how do IMP.2PL

сывæллонæн дæр æй афтæ скæнут , æз афтæ
 сывæллон -æн =дæр =æй афтæ с- кæн -ут æз афтæ
 child DAT =PTCL =3SG.ENCL.GEN so PV do IMP.2PL I so
æнхъæлдтон мæнæ , зæгъын , завещани скæнынц ,
 æнхъæлд -т -он мæнæ зæгъ -ын завещани с- кæн -ынц
 think TR PST.TR.1SG there,that.is say PRS.1SG testament PV do PRS.3PL
æмæ лæг куы амæлы , уæд æй уый фæстæ
 æмæ лæг куы а- мæл -ы уæд =æй уый фæстæ
 and man if PV die PRS.3SG then =3SG.ENCL.GEN DemDist.GEN after
байуарынц , зæгъгæ .
 бай- уар -ынц зæгъ -гæ
 PV fall PRS.3PL say CONV

We came to the notary and I told him to bequeath the room to the child, I thought that the testament comes into force after death.

16.2 **Ай дын сусæгæй йæд куы скæны**
 ай =дын сусæг -æй йæд куы с- кæн -ы
 DemProx.NOM =2SG.ENCL.DAT secret ABL then if PV do PRS.3SG

дарственный сывæллоныл , мæныл та завещани .
 дарственный сывæллон -ыл мæныл =та завещани
 gift.certificate child SUPER I.SUPER =CONTR testament
 But the bride had secretly made a deed of gift to the child, and a testament to me.

16.3 **Фæлæ мæнмæ документ дæр нæ радтой**
 фæлæ мæнмæ документ =дæр нæ рад -т -ой
 but I.ALL document =PTCL NEG give.PFV TR PST.TR.3PL

But they hadn't given me any such document.

16.4 **Рацыдыстæм дын , æмæ дын как раз**
 ра- цыд -ыстæм =дын æмæ =дын как раз
 PV go PST.INTR.1PL =2SG.ENCL.DAT and =2SG.ENCL.DAT

æлхæнæджытæ æрбацыдысты , фыццаг покупателътæ .
 æлхæн -æдж -ытæ æрба- цыд -ысты фыццаг покупатель -т -æ
 buy PTCP.PRS PL PV go PST.INTR.3PL first buyer PL NOM
 We came home and immediately came those buyers.

16.5 **Æмæ сын æппæлыдтæн , мах , зæгъын ,**
 æмæ =сын æппæлыд -тæн мах зæгъ -ын
 and =3PL.ENCL.DAT boast PST.INTR.1SG we.NOM say PRS.1SG
нотариусæ , æмæ зæгъын , йæд ыскодтам завещание .
 нотариусæ æмæ зæгъ -ын йæд ыс- код -т -ам завещание
 and say PRS.1SG then PV do TR PST.TR.1PL testament

I tell them that we've been to the notary and we've made a testament.

16.6 **Мæ зæгъын ын уæддæр уæйгæнæн уыдзæни , æмæ**
 мæ зæгъ -ын =ын уæддæр уæй гæн -æн уы -дзæни æмæ
 and say PRS.1SG =3SG.ENCL.DAT still sale do INF2 be FUT.3SG and

дам смотри , кæд дам дын æй дарственная
 =дам смотри кæд =дам =дын =æй дарственная
 =CIT if =CIT =2SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN gift.certificate

скодта , вот там уынджы аззайдзынæ , ауæй
 с- код -т -а вот там уындж -ы а- ззай -дзынæ а- уæй
 PV do TR PST.TR.3SG there street INESS PV stay FUT.2SG PV sale

дын æй кæндзæн
 =дын =æй кæн -дзæн
 =2SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN do FUT.3SG

I ask, will I be able to sell now? they say: look, if the house is registered as a gift, then she will sell it and you will be left on the street.

16.7 Мæ хой , мæнæн мæ сæр никæд æрцæхста ,
 мæ хо :й мæнæн мæ= сæр никæд æр- цæхст -а
 and sister I.DAT POSS.1SG= head never PV wash PST.TR.3SG

дарственный æмæ завещани куыд вæййынц , ой , мæнæ ам
 дарственный æмæ завещани куыд вæйй -ынц ой мæнæ ам
 gift.certificate and testament how happen PRS.3PL there,that.is DemProx.IN

фæцардтæн хохы , æмæ ницы æмбæрстон , æмæ
 фæ- цард -тæн хох -ы æмæ ницы æмбæрст -он æмæ
 PV live PST.INTR.1SG mountain INESS and nothing know PST.TR.1SG and

дын уæд дæлæ .
 =дын уæд дæлæ
 =2SG.ENCL.DAT then down.there

I hadn't even though of it, I had lived all my life here in the mountains and I never knew anything about it.

16.8 Йæдмæ ысдзырдтон чындз , мæ зæгъын , Руфина ,
 йæд -мæ ыс- дзырд -т -он чындз мæ зæгъ -ын Руфина
 then ALL PV talk TR PST.TR.1SG bride and say PRS.1SG Rufina

зæгъын , телефонæм бадзырдтон , зæгъын , куыд
 зæгъ -ын телефон -æм ба- дзырд -т -он зæгъ -ын куыд
 say PRS.1SG telephone ALL PV talk TR PST.TR.1SG say PRS.1SG how

ыскодтам дарственный æви , зæгъын , завещани ?
 ыс- код -т -ам дарственный æви зæгъ -ын завещани
 PV do TR PST.TR.1PL gift.certificate or say PRS.1SG testament

I called Rufina and I tell her, what have we done, a gift certificate or a testament?

16.9 – Какой дарственный , завещание дам .
 какой дарственный завещание =дам
 gift.certificate testament =CIT

What gift certificate, a testament, [she says].

16.10 Мады хомæ дын ысдзырдтон .
 мад -ы хо -мæ =дын ыс- дзырд -т -он
 mother GEN sister ALL =2SG.ENCL.DAT PV talk TR PST.TR.1SG

Then I called her aunt.

16.11 Мæ дын афтæ уымæн уже отменить кæнæн нал
 мæ =дын афтæ уым -æн уже отменить кæн -æн нал
 and =2SG.ENCL.DAT so DemDist DAT already do INF2 no.longer

и , отменить скæнæн дам ын нал и .
 и отменить с- кæн -æн =дам =ын нал и
 EXST PV do INF2 =CIT =3SG.ENCL.DAT no.longer EXST

She says that you can't cancel it, can't cancel...

16.12 Уæхæдæг уым та .
 уæ= хæдæг уым =та
 POSS.2PL= REFL DemDist.IN =CONTR